

Gepeins in het donker

Onderduikers aan de Noorderweg

Het gezin Geiringer, vader Erich, moeder Elriede (Fritzi) en de twee kinderen Heinz en Eva, vlucht na de Anschluss van 13 maart 1938 uit Oostenrijk om te ontkomen aan de nazi's. Via België komen ze terecht aan de Merwedestraat in Amsterdam. Buurmeisje is Anne Frank.

Hans Kruiswijk

Gepeins in het donker. Dat is de titel van het boek dat vorig jaar is uitgebracht ter gelegenheid van de negentigste verjaardag van Eva Schloss-Geiringer. Met haar ouders en broer vluchtte ze via België naar ons land. De Oostenrijkers werden de burens van de familie Frank. Eva ontmoette daar Anne. Om te ontkomen aan de joden jagers splitste het gezin zich. Moeder en Eva vonden een onderduikadres in Amsterdam; vader en zoon kwamen terecht in Soest op het adres Noorderweg 11 bij een zekere Katee-Walda.

Deze onderduikverschafster was vooral uit op financieel gewin. Dit is enkele weken terug aan de orde geweest in de rubriek 'Kruisbestuiving' in deze krant. De huidige bewoners van de woning, Nancy en Frits Rijnders, vertellen dat zij op 9 oktober vorig jaar onverwacht bezoek kregen van de hoogbejaarde Eva Geiringer, vergezeld door een Oostenrijkse filmploeg. Of ze boven mochten kijken. „Want ik heb bijzondere herinneringen aan dit huis”, legde de bezoeker uit. De gastvrije bewoners willigen het verzoek in. Het wordt een bijzondere ontmoeting. 'Het toeval wilde dat ik net het dagboek van Anne Frank aan het lezen was', merkte Nancy op.

GEDICHTEN Ter gelegenheid van de negentigste verjaardag van Eva, op 11 mei vorig jaar, is bij verrassing door uitgeverij Rose Rebel de publicatie 'Gepeins in het donker' uitgebracht. Het boek is verschenen in Nederlands, Duits en Engels en bevat gedichten en schilderijen, die de toen 17-jarige Heinz maakte tijdens zijn onderduik in Soest. Hij verbleef op de zolder van een huis dat een steenworp verwijderd ligt van het door de Duitsers bezette paleis Soestdijk. In de duisternis van de bovenverdieping, terwijl de oorlog in alle hevigheid woedt, schildert en dicht Heinz: Peinzend in het donker. De vraag, die hij zich stelt, is nog steeds relevant: wordt de geschiedenis van de mensheid gekenmerkt door enkel technische voor-

Eva en Heinz Geiringer met moeder Fritzi in Amsterdam, als burens van Anne Frank.

uitgang, of is er ook sprake van culturele of zelfs morele vooruitgang? Naast schilderen, er zijn twintig schilderijen van hem bewaard gebleven, dicht en filosoferen, valt ook zijn muzikaliteit op. Hij speelt in die periode aan het Merwedeplein 46, met veel plezier op een achtergebleven piano.

LOKADRES Op de omslag van 'Gepeins in het donker' is een schilderij afgebeeld, waarop Heinz achter een bureau zit. Aan de wand hangt een scheurkalender met als datum 11. De dag waarop zus Eva jarig is. De familie beschouwt 11 als een geluksgetal. In mei 1944 wordt een ander onderduikadres gezocht. Het verblijf in Soest is niet meer te betalen. Elfriede gaat op zoek naar een nieuw veilig onderkomen. Dat wordt Kerkstraat 225 in Amsterdam. Het blijkt echter een lokadres. Het gezin is verraden en wordt op transport gezet naar Westerbork. Vandaar gaat het op 19 mei naar

Auschwitz. Heinz vertelt in de trein aan zijn zus dat hij schilderijen en gedichten heeft verstopt onder de vloerplanken van het huis Noorderweg 11. Na drie helse reisdagen komt het gezin op 22 mei aan op het perron van Auschwitz-Birkenau. Het is de laatste keer dat broer en zus elkaar zien.

DAGBOEK Eva en haar moeder overleven en keren in juni 1945 terug in Amsterdam naar het huis van hun vrienden Rosenbaum. Daar ontmoeten ze Otto Frank, die ook het kamp heeft overleefd. Op een dag vertelt Otto dat Miep Gies, één van de helpers van het Achterhuis, het dagboek van Anne heeft gevonden. Dan herinnert Eva zich wat Heinz haar heeft verteld over zijn verborgen creaties in Soest. Zou het werk bewaard gebleven zijn, is dan de grote vraag. Eva en haar moeder gaan terug naar Soestdijk en vinden inderdaad onder de vloer wat Heinz vertelde in de trein naar Auschwitz. Er liggen dertig schilderijen, twintig van Heinz en tien van zijn vader. Bij de schilderijen en de schriftjes ligt een briefje: 'Eigen-dom van Eric en Hein Geiringer uit Amsterdam, die ondergedoken zijn en de spullen na de oorlog weer komen halen.'

LAATSTE GEDACHTEN Op 8 augustus 1945 komt er een brief van het Rode Kruis. Op 18 januari 1945 zijn Erich en Heinz op dodenmars gestuurd van Auschwitz naar Mauthausen. Mauthausen is gebouwd in 1938 en ligt op 150 kilometer van Wenen. Erich is daar overleden op 31 januari. De exacte overlijdensdatum van Heinz is onbekend, maar het moet na 22 april en voor 10 mei zijn geweest. Op 5 mei wordt Mauthausen als een van de laatste kampen bevrijd door de Amerikanen.

GEDACHTEGOED Heinz schreef een allerlaatste pagina in zijn schrift op 9 mei 1944, een jaar voor zijn overlijden. Op de laatste pagina staat de titel van het verjaardagsgedicht voor zijn zusje. Zijn laatste gedachten gaan uit naar haar verjaardag. Zij wordt dan 15. Eva heeft zich na de oorlog tientallen jaren onafgebroken ingezet om het gedachtegoed van Heinz te bewaren om de herinnering aan zijn leven en zijn talent levend te houden.

Hans Kruiswijk is amateur-historicus en bezoekt Eva Schloss-Geiringer in Londen waar ze nog steeds woont.

Heinz Geiringer niet lang voor zijn transport naar Auschwitz en Mauthausen waar hij aan het einde van de oorlog komt te overlijden.

The Bell Heinz Geiringer, 1943
The singing bell symbolizes joy and freedom

Privé archief